

- נייר עמדה -

ועדת החקירה הפרלמנטרית – הצעות התנועה לאיכות השלטון

לנושאים שעל הוועדה לבחון במסגרת דיוניה

(לקראת דיון בוועדה הפרלמנטרית לבחינת התנהלות הבנקים והגופים המוסדיים בהעמדת אשראי ביום 26.7.2017)

"בית משפט זה, הדן בהליכי חדלות פירעון, לא נתקל במקרה כה קיצוני, שבו ניתנו אשראים על ידי מוסדות פיננסיים, קל וחומר בסכומים כה ניכרים, ללא כל בטחונות, מבלי שניתן הסבר לכך [...] ורב הסתום על הנגלה. אין ספק, כי התנהלות זו מחייבת בדיקה ובחינה של הרשויות המוסמכות." [פ"ק 13-04-36681 הרמטיק נאמנות (1975) בע"מ ואח' נ' אי די בי חברה לפתוח בע"מ (4.5.2013) – פסק הדין בעניין הסדר החוב של החברות בקבוצת נוחי דנקנר (I.D.B.)].

ועדת החקירה הפרלמנטרית רבת-החשיבות דן מגלמת הזדמנות פז לבחון את אחת הפרשיות החמורות של מתן אשראי בנקאי בהיקפים עצומים ללווים גדולים ללא ערובות.

בשנים האחרונות נחשפים מקרים חוזרים ונשנים בהם העמידו תאגידי בנקאיים, בקלות בלתי נסבלת, אשראי בגובה עשרות ואף מאות מיליוני שקלים לבעלי הון ולמקורביהם. בניגוד להליך מתן האשראי הארוך והמדוקדק הנערך ביחס לאדם מן היישוב, העמדת אשראי ומיחזורו לאותם בעלי הון ומקורבים נערכת כמעט ללא בדיקה מקדימה, ומבלי לוודא כי קיימות בטוחות מספקות. התנהלות זו של התאגידי הבנקאיים גררה זה לא מכבר ביקורת מטעם בית המשפט בקובעו כי היא מהווה התפרקות של התאגיד הבנקאי מחובותיו ואחריותו הבסיסית לשמירה על יציבותו הכלכלית, וככזו המחייבת בחינה וחקירה.

לעמדת התנועה, על ועדת החקירה הפרלמנטרית לדון וליתן המלצות בשלושה מישורים שונים:

א. **בחינת כשלי המשק** – המבנה התאגידי והמיסויי הישראלי, כפי שנקבע בחוק, איפשר למספר קטן של משפחות הון לשלוט בכלכלה הישראלית ("שליטי ההון"), וליצירת הריכוזיות הרבה במשק הישראלי. הריכוזיות היא זו שאפשרה מלכתחילה את עלייתם של לוויים גדולים, שזכו בתנאים מועדפים לקבלת אשראי ממונף, דוגמת פישמן ודנקנר, והובילה לכוח ההשפעה העצום והמסוכן שצברו. באופן מעגלי, האשראי הוא זה שאיפשר להם לצבור עוד ועוד כוח, ללא בסיס כלכלי או עסקי אמיתי. לפיכך, ככל שיזוהו הכשלים המבניים וינתן להם פתרון, תקטן בצורה משמעותית בעיית הקצאת האשראי.

ב. **בחינת כשלי הרגולטור** – בחינה ראשונית של פעולות הפיקוח והאכיפה בהן נוקט הפיקוח על הבנקים, בדגש על מתן אשראי בנקאי, מגלה תמונה של רגולטור שבוי המתפקד במידה רבה כ"יועץ ארגוני" של הבנקים, הרואה עצמו תלוי ברצונם הטוב ובשיתוף הפעולה מצדם. יש לשנות מהותית את תפיסת היסוד של הפיקוח על הבנקים ולהבהיר את מחויבותו להגן על טובת הציבור כמכלול ולא להתמקד רק ביציבות הבנקים. כן יש להקצות כוח אדם ייעודי שיוכשר ליישם את סמכויות האכיפה הקיימות בחוק.

ג. **בחינת כשלי הקצאות האשראי (בנקים וגופים מוסדיים)** – אחת מהבעיות שעלו הינו הקצאת אשראי בהיקפים עצומים ללוויים גדולים מבלי לדרוש בטוחות הולמות. הליך הקצאת האשראי – התאמת הבטוחות לכל אורך חיי ההלוואה – ככל הנראה מהווה אחת הסיבות שאיפשרו את המינוף הבלתי-אחראי, שהביא בסופו של יום לקריסת קבוצת הלוויים הגדולים (לדוגמה: פישמן, דנקנר), ועימם להגברת תופעת "תספורת החוב" ולפגיעה אנושה באמון הציבור במערכת הפיננסית כמי שאמורה לכאורה להעניק תנאי אשראי ולגבות חובות בגין אי-עמידה בהחזר הלוואה באופן הוגן.